

Када се на измаку октобра на интернет страници Владе појавио Нацрт закона о преносу надлежности на Војводину, започела је последња фаза политичких борби око положаја и овлашћења АПВ. Контролисана и манипулисана, јавност није била у стању да прати и разуме готово ништа од оног што се дешавало. Само на основу промене у нагласку извештавања појединих медија могло се наслутити каква се све драма и какви се све обрти одигравају иза сцене.

Већ први поглед на Нацрт закона о утврђивању надлежности АПВ био је довољан да се виде размере повлачења државе Србије из Војводине. То се, у сразмери са „великодушношћу“ појединих министара, одигравало у готово свим областима – од просторног планирања, преко пољопривреде, туризма и саобраћаја, па све до просвете и културе. Наравно, и Устав је (чл. 183) набрајао све те области, за које је одређивао да у њима покрајине могу да имају надлежности. Али, Устав је прописивао да се, у сваком конкретном случају, тачна мера преноса надлежности на покрајину уређује посебним законом. Током договарања у Влади о томе шта све треба препустити АПВ, аутономашка фракција у ДС и другосрбијански медији настојали су да створе атмосферу такмичења међу министрима у одрицању од надлежности. Неки министри су, изгледа, подлегли тој атмосфери, рачунајући ваљда и сами да се тако најлакше могу ослободити одговорности и послова. Ако закон у овој форми буде усвојен, њихових послова ће бити мање, али ће и државе Србије – у симболичком и супстанцијалном смислу – северено од Саве и Дунава такође бити мање.

У том смислу посебно забрињава одредба из Закона којом се овлашћује АПВ да „у области културе, просвете и јавног информисања може поверити послове из своје надлежности националним саветима националних мањина“ (чл. 74). На тај начин корпоративни органи националних мањина могу преузети од државе Србије директну управу над пословима просвете, културе и информисања. Тиме ови корпоративни органи постају органи државне управе! Ако, рецимо, знамо да овим законом АПВ добија искључиву надлежност над наставним програмима на језицима мањина (чл. 34, ст. 22), над којима, од сада, ниједна просветна власт у Србији више нема контролу, то значи да АПВ сутра може то исто овлашћење да пренесе на саме националне мањине (а свако ко иоле познаје политичке прилике у АПВ зна колика је опасност да покрајинска бирократија то збиља и учини). Тако се лако може десити да држава Србија буде једина земља на свету у којој ће националне мањине (преко својих етнократа) саме одлучивати шта ће и како ће да уче у државним школама!

Ситуација је изгледала још очајнија када су се, 4. новембра, пред новинарима појавили Мирко Цветковић и Ненад Чанак и изјавили „да су прихваћени предлози и сугестије ЛСВ-а на Нацрт закона о преносу надлежности Војводине“, „да ће бити уврштен амандман којим се прецизира да је Нови Сад главни град Војводине“, „као и решења у вези са имовином покрајине, пре свега када је реч о јавним предузећима“ [1]. Изгледало је да је ДС потпуно легао на аутономашку руду и да ће, у симболичком и стварном смислу, споразум Цветковић–Чанак бити једнако злокобан по државну будућност као и споразум Цветковић–Мачек, 70 година раније.

Сутрадан, 5. новембра, објављујући у 19. минути Дневника вест о томе да је Влада усвојила Нацрт закона о преносу надлежности, РТС је као једини додаток пустио изјаву Бојана Пајтића да се „Војводина изборила за максимум“ [2]. Славодобитни израз Пајтићевог лица, као и чињеница да се та судбоносна вест толико морала забашурити, изазивали су мучнину код сваког ко је разумео последице стварања нове, паралелне државе на тлу Србије. За 7. новембар, у суботу, била је заказана седница Скупштине АПВ, на којој је било најављено да ће бити усвојен Пајтићев Статут са свим његовим ужасима – од одредбе да „
Војводина представља саставни део јединственог културног, цивилизацијског, економског и географског простора Средње Европе

“ (а не државе Србије), преко извођења аутономије АПВ из некаквог „историјског права грађанки и грађана Војводине“ (а не из Устава), па све до права АПВ на доношење некаквих „закона“ и на склапање некаквих „међународних уговора“.

Изгледало је да је Пајтић из сукоба са Тадићем око надлежности Војводине изашао као апсолутни победник. Човек се питао зашто је Тадић онда уопште толико отезао са прихватањем Пајтићевог Статута Војводине – преко годину дана! – ако је аутономашима ипак на крају дао све што су ови били натрпали у Статут? Зашто се Тадић после годину дана предао и Србију увео у нову државну катастрофу која ће је, неминовно и веома брзо, свести на границе негдашњег Београдског пашалука? Бриселска бирократија јесте вршила притисак у том правцу. Али, тај притисак уопште није изгледао толико јак да је Тадић морао да попусти и да се све заврши толиким поразом националних снага.

Онда је дошао 7. новембар и одлучивање у Скупштини Војводине о новом статуту. Пре саме седнице, пред новинаре је изашао Бојан Пајтић и готово узгред објавио „да је СПС доставио додатне правно-техничке примедбе које је Извршно веће Војводине усвојило“. Тим „правно-техничким примедбама“ СПС-а Пајтић није придао никакав значај, настављајући да приповеда своју причу о „развоју“ и „европском концепту аутономије“. Пошто је РТВ прекинуо пренос ове важне седнице управо онда када је дошло до расправе о Статуту (тј. око 18 часова), изгледало је као да је катастрофа неминовна и

да ће тога дана у Новом Саду бити постављени темељи за нову антисрпску државу и нову антисрпску нацију.

Тек у понедељак, 9. новембра, из појединих новина српска јавност је сазнала каква верзија Статута је заправо усвојена и у чему су се те „правно-техничке примедбе“ СПС-а састојале. Ивица Дачић се сам похвалио да је „усвајањем шест амандмана СПС-а стављена тачка на причу о Војводини као држави у држави“ [\[3\]](#). Тим амандманима, како је јавности објаснио Дачић, избачена је одредба о Новом Саду као „главном граду Војводине“ (он је сада постао само „главни административни центар АПВ“), покрајина је остала без овлашћења да доноси „законе“ (то су сада само „скупштинска акта“), АПВ неће моћи да склапа никакве „међудржавне уговоре“ (већ само „међурегионалне“), избачене су одредбе о „

јединствено

м

простор

у

Средње Европе

“ (

а уписано је да је Војводина неутуђиви део Србије), избачено је позивање на „историјско право грађанки и грађана Војводине“ (и стављено да се аутономија изводи из српског Устава), а додато је и да ће АПВ оснивати представништва у регионима и у Бриселу само уз сагласност Владе. Из Статута је такође, према Дачићу, избачена одредба да Војводина може привремено да уређује питања која су за њу значајна, а која нису покривена републичким законима и прописано да она сама неће одређивати шта је њена имовина, већ ће то бити уређено републичким законом. Такође је избачена и одредба да се надлежности покрајине финансирају из прикупљања пореза на територији Војводине, а убачено је да Влада у сваком тренутку може да покрене оцену уставности сваке одлуке АПВ и да их суспендује пре ступања на снагу, објаснио је Дачић.

Ако је истина оно што је објавио Дачић – што је до тренутка давања овог текста у штампу било немогуће утврдити јер измењена верзија Статута још није била објављена – онда се 7. новембра ипак догодио један важан преокрет. У Скупштини АПВ усвојен је Статут који ипак није његова најцрња сепаратистичка верзија. Заправо, од оних најгорих одредби, због којих је Пајтићев статут и био доживљаван као „стварање државе у држави“, изгледа да су остале само две симболички важне и зато неприхватљиве одредбе – преименовање Извршног већа АПВ у „владу“ и одредба о оснивању некакве Војвођанске академије наука и уметности.

Предлог о преименовању ИВ у „владу“ Пајтић је својевремено образлагао „прилагођавањем европским стандардима“. Наводно „европске регије“ тако зову своје

управе. Међутим то није тачно. У Немачкој, државе које чине федерацију заиста на челу имају „владу“ (Staatsregierung и Landesregierung). Али, Немачка је федерација и њеним опонашањем Србија се само може федерализовати, не и регионализовати. У Италији, међутим, која није федерација, чак и покрајине са посебним положајем – каква је Алто-Адиђе – немају на челу „владу“ (governo, Consiglio dei ministri), већ „покрајинску управу“ (Giunta regionale). Та разлика није случајана. Влада наспрам владе, скупштина наспрам скупштине, лако могу да дају, у крајњем исходу, државу наспрам државе. Поготово је то могуће у случају Војводине, која је несразмерно велика покрајина (2,0 милиона становника) у односу на остатак Србије (без Косова 5,5 милиона).

И одредба о ВАНУ је симболички веома важна. Наш систем је увек био систем државних, односно националних академија и зато се поновно оснивање ВАНУ мора доживети као симболички увод у стварање некакве нове државе и нације. Оправдање да у неким земљама постоје регионалне академије наука може имати смисла само ако се тај систем дословно примени и на Србију. Али, тек је идеја стварања регионалних академија наука по Србији бесмислена, јер је Србија исувише мала земља за тако нешто. Како оживљавање ВАНУ нема научну или функционалну оправданост, то онда оно и не може бити другачије схваћено него као политичко питање. Зато и јесте неприхватљива одредба Статута којом се овај криптодржавни симбол поново оживљава.

Како Скупштина Србије може само дати сагласност на Статут АПВ, а не може мењати његове одредбе, то је једини преостали начин да се ове две опасне ствари поправе жалба Уставном суду. Наиме, члан 126 Устава изричито помиње „извршно веће аутономне покрајине“ (дакле, у Уставу нема говора о „влади“), а члан 183 Устава, у коме се набрајају надлежности аутономних покрајина, уопште не наводи науку као област за коју покрајина може бити надлежна (па онда не може бити ни говора да покрајина може оснивати научне установе). Опозиција, као и надлежне установе у Србији, ову жалбу свакако треба да поднесу како би и ове две веома опасне ствари у Статуту биле исправљене.

Ипак, након обрта од 7. новембра, Статут више није тако злокобан државни документ какав је био пре амандмана СПС-а, што отвара два питања – услед чега је дошло до овог обрта и шта опозиција даље може да уради у вези са Статутом и Законом преносу надлежности?

Обрт се свакако не може објаснити само притиском Дачића и СПС-а. Социјалисти не дају скупштинску већину у АПВ, а у српском парламенту, захваљујући подршци Чедомира Јовановића и ЛДП-а, Статут је могао да буде изгласан и без Дачића. Очигледно, Пајтић

није прихватио Дачићеве амандмане зато што је то налагала скупштинска рачуница, већ зато што му је то речено из саме Демократске странке, заправо из њеног врха. Али, зашто је врх ДС-а коначно смогао снаге да доведе у ред ову Пајтићеву брљотину? То тешко да је било због незадовољства партијске базе јер се она у ДС-у пита колико и у другим српским странкама (тј. ништа). То је изгледа било зато што се у окружењу председника Тадића схватило да би усвајање Пајтићеве верзије Статута могао бити воденички камен за ДС на неким наредним изборима. Јер, да је такав статут прошао, Војводина би заиста постала псеудодржава у држави Србији и опозиција би с правом могла да оптужи Тадића да је издао земљу. Сада је то опасно оружје избијено из руку опозиције. Тадић и ДС могу са оптимизмом да чекају обећани, светоникољски бели шенген. И да очекују раст рејтинга који једина шаргарепа што смо је икада добили од ЕУ може да донесе председнику и његовој странци.

Тим теже је одговорити на питање шта би сада опозиција требало да ради. Статут се у Скупштини Србије може само примити или одбацити у целости, а пошто су из њега избачене оне најстрашније одредбе, он више не може бити оно средство мобилизације и интергације опозиције какво је доскора свима изгледало да ће да буде. Опозиција ће свакако наставити са нападима на Статут. Али, после Дачићевих измена, биће тешко убедити јавност да је овај документ толико погубан да завређује ванинституционални ангажман – укључив и најављене протесте и демонстрације. Поједине његове одредбе свакако треба обарати на Уставном суду. Али, он више није централни државни изазов и предмет кључног политичког спора какав је био ових годину дана.

Опозиција би, међутим, морала сада да се усредсреди на Закон о преносу надлежности. Јер без обзира на обрт од 7. новембра, он је остао непоправљен, а његове одредбе у Скупштини Србије се могу и морају поправити. Опозицији у том притиску на власт треба да помогне целокупна јавност, будући да се овим законом постављају темељи институција АПВ које ће у наредним деценијама уобличавати друштвени живот северне српске покрајине. Друштвене науке, као и наше искуство уосталом, уче нас да ће се институције, ма како само формалне биле, једном када се направе брзо испунити садржајем. Елита из институција увек тежи максимализовању моћи, захтевајући за „своју“ институцију све надлежности које може да добије. Зато није неважно какве ће бити стартне институционалне позиције „војвођанске елите“, тачније покрајинске бирократије. Ако она од самог почетка добије превише, њени апетити ће тиме само порасти. Јер, ма колико да се Цветковићев министри одрицали својих овлашћења, аутономашка глад за увећањем и контролом покрајинског комада државног колача увек је била само још већа, ма колико тога да су добили. У интересу ове земље и овог народа јесте да аутономашка бирократија добије што мање овлашћења и што мање новца. Зато је даље кресање Закона о преносу надлежности важна тачка у борби за очување државног јединства и успостављање функционалног система државне управе.

Посебно се о томе мора водити рачуна када је у питању просвета. *Просвета јесте стварање нације*, као што је већ одавно речено. Зато Србија не сме да ову важну област препусти покрајинској бирократији, као што је то Влада урадила предлогом Закона о преносу надлежности. Поготово је погубно део просвете који се тиче националних мањина давати у руке мањинским етнократама. То је стварање правих образовних феуда у систему државног образовања, а такав систем је у свакој земљи јединствен. Зато са посебном пажњом треба приступити скупштинској расправи о Статуту и Закону и предузети све да се даљим поправкама Закона до краја отклони катастрофа која је до само пре неки дан изгледала као неизбежна.

[1] http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=11&dd=04&nav_category=11&nav_id=390550

[2] Пајтић је, сутрадан, ту изјаву у неколико наврата варирао. Види, рецимо: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=11&dd=07&nav_category=206&nav_id=391106

[3] http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/86270/lvica+Dačić+sačuvao+Vojvodinu!.html